

Skaade Skole

Krigsårene 1940 - 1945

Skolekommissionsmøde den 31.1 .1,940

Skolekom. vedtog for at spare på brændsel, at alle kommunens gymnastiksale lukkes for børnegymnastik indtil videre.

Vil aftenskoleelever benytte gymnastiksal eller sløjdløkkale, må det ske, uden at disse opvarmes. Der lukkes overalt i skolerne for det varme vand.

13. jan. 1942 indstilles Vagn Lund Rosenbech til et ledigt embede ved Skaade Skole.

21. oktober 1943 indstilles som nr. 1 af 36 ansøgere til et ledigt embede lærer V.L. Rosenbech.

Fra lærerrådet ved Skaade Skole forelå et andragende til sognerådet om udvidelse og modernisering af Skaade Skole.

Det anbefaledes.

27. jan.

1944 indstilles lærer Arne Herskind Pedersen, Skaade Børnehjem som nr.1 til et ledigt timelærerembede ved Skaade Sk.

29. juni 1944: Det vedtoges med 4 stemmer for og 3 imod at overlade til Holme og Skaade skoler og disses forældrekreds at indføre karakterbøger, hvis man ønsker det.

I slutningen af 1944 berørtes både Skaade Skole og den nye Kragelundskole mere direkte af den tyske besættelse. Beslaglæggelsen af skolerne til indkvartering af besættelsesmagten fik naturligvis vidtrækkende følger for den daglige undervisning på de to skoler.

I skolekommissionsprotokollens kortfattede referat af tyskernes indtog kan man ligesom fornemme, hvor forsigtigt og diplomatisk man dengang udtrykte sig ved sådanne lejligheder. Frygten lurede i underbevidstheden.

Skolekommissionsmøde 17. nov. 1944:

I anledning af, at Skaade Skole er blevet optaget på anden måde, ordnes undervisningen for skolens elever således at Kragelundskolen afgiver de nødvendige lokaler.

Man vedtog at anbefale et andragende fra overlærer Juul til sognerådet om, at sløjdløkkale på Kragelundskolen sprængstykkesikres, da skolens tilflugtsrum vil være utilstrækkeligt til også at rumme Skaade Skoles elever.

Skolekommissionsmøde 15. december 1944:

Da Kragelundskolen er blevet optaget på anden måde, indrettes der ennindskrænket undervisning for elever fra Kraghelundskolen og Skaade Skole på forskellige steder i og udenfor kommunen.

12. febr. 1945 vedtoges det at lade årsprøven bortfalde for Kragelundskolen og Skaade Skoles vedkommende på grund af forholdene.

En øjenvidneskildring :

Fra november 1944 og til krigsafslutningen i maj 1945 var Skaade Skole som nævnt belagt med tyske soldater. I de tre lejligheder på 1. sal i hovedbygningen boede dog stadig mod nord overlærer Hans Pedersen og hans kone, i den midterste lejlighed lærerinde Gerda Skou og mod syd lærer Bjørn Vilhelmsen, fru Anna Vilhelmsen og deres 3 børn. Fru Vilhelmsen har om den tyske beslaglæggelse af skolen fortalt følgende:

Tre tyske officerer mødte en dag op på skolen. Den ene var oberstløjtnant Ernst Giersberg, som var øverstbefalende for den deling soldater, der skulle bo på skolen. De kunne også have overtaget alle tre privatlejligheder på 1. sal, men oberstløjtnanten ville nøjes med klasselokalerne til soldaterne og det ene af vore to gæsteværelser i tagetagen til sig selv. Jeg mener, at vi i forvejen havde fået besked fra kommunen om, at tyskerne ville besætte skolen. De tyske officerer var i øvrigt meget høflige, og samtalen om overtagelsen af skolen foregik i vores kontor, som vendte ud mod Oddervej på 1. sal.

Oberstløjtnant Ernst Giersberg flyttede altså ind på vores gæsteværelse som øverstbefalende. Han kom fra Berlin. Gæsteværelset havde samme trappeopgang som vores fordør. Han havde en ganske ung mand på ca. 16 år som oppasser. Denne var fra Danzig, hvor hans far var skibsreder. Når han skulle gøre trappen ren fejdede han den med en stiv gadekost.

Hver morgen blev der i skolegården holdt appel, hvor soldaterne fik tildelt deres dagsbefalinger, men da de opdagede, at vi udmærket forstod tysk, flyttede de op i haven med denne aktivitet.

Et par gange om ugen kom der højtstående officerer på inspektion: De var iført lange mørkeblå skindfrakker med hvide reverser.

Efterhånden blev der i skolegården opstillet en masse krigsmateriel, bl.a. kanoner og store lyskastere med store linser.

Lyskasterne fik vore drenge lov til at dreje rundt med. Der sad vist et rat, som man brugte til at dreje med. Iradarstationen havde et par af soldaterne, den ene var en østriger ved navn Jessernigg, i al hemmelighed lavet en radio på størrelse med en skotøjsæske. De brugte den til at aflytte England med, så de kunne følge krigens gang. De efterlod den hos min mand, som så skulle sende den videre engang.

Et par af toiletterne i skolegården blev ryddet, og der opfedede kokken grise, og uden for vores køkkenvindue var opstillet den køkkenvogn, hvor der blev lavet mad til alle tyskerne.

Resten af deres madforsyning, kartofler, mælk m.m. blev hentet hos landmændene og de handlende i Højbjerg og omegn.

Til dette havde tyskerne lavet en lille kærre - tohjulet, forspændt med en hest. De ville gerne have vore to drenge med på turene.

Vort yngste barn, Karen, stod nede i skolegård i en barnevogn mellem alle kanonerne og sov om formiddagen, og soldaterne var så glade for hende. De kunne ikke lade være med at kigge på hende og snakke med hende.

I skolestuerne var der opstillet køjesenge, og på fodenden af hver seng var soldatens gevær anbragt med løbet opad. Da vi havde soveværelse lige ovenover, lagde jeg fløjene til vores spisebord under børnenes senge, og selv om resten af familien morede sig lidt over det, fik jeg nu ret i, at det kunne være farligt, for følgende skete:

En af de menige var en formiddag ved at rense sit gevær og da han må have glemt at sikre, gik det af. Kuglen gik op gennem loftet og op gennem gulvet i vort soveværelse og havnede i min mands madras. Soldaten kom op og var meget fortvivlet. Han bad om, at vi ikke ville fortælle om det, da han ellers ville blive sendt til Østfronten. Vi gjorde selvfølgelig ikke mere ud af det, og der skete ham ikke noget. Han var skolelærer i Estland. Men braget var kæmpestort. Den ene af vore drenge løb omkring og åbnede alle dørene. Jeg troede, at det var vores store skab i soveværelset, der var væltet. Den anden dreng havde lige ligget og leget på gulvet i soveværelset, før det skete.

Jeg så fra vores loftsvindue, at Århus Universitet blev bombet af englænderne, og da ammunitionsskibet i Århus havn eksploderede rystede hele omegnen, og granatsplinter spredtes viden om. Vore drenge legede neden for køkkenvinduerne, men de var tilsyneladende upåvirkede af det.

Så var der det med luftalarmene. Dem var der mange af. Sirenerne sad på taget over vores lejlighed, men efterhånden lærte vi at kende forskel på englændernes og tyskernes fly. Englændernes havde en stigende og faldende lyd, medens tyskernes var mere enslydende. Vi gik aldrig i kælderen og til sidst vågnede vi ikke engang.

De tyske soldater var derimod meget nervøse. Der blev tit sendt en af dem op for at fortælle os at der var en sprække i vores mørklægningsgardin.

Bagefter har jeg tænkt på, om det var på beregning, at den tyske værnemagt havde ladet os lærerfamilier blive boende på skolen, da de så måske følte sig mere beskyttet mod luftangreb.

Min mand havde som modstandmand forbindelse med en af soldaterne, (en polak (Kawshinsky (?))), som kom op i køkkenet og gav oplysninger til modstandsbevægelsen. Når han hilste på mig, kyssede han min hånd.

Der gik vagt omkring skolen døgnet rundt, og skilderhuset stod neden for vores køk-kendør ud mod Oddervej. I slutningen af besættelsen var soldaterne meget unge eller meget gamle. Det skete engang, at en af disse unge drenge, der gik på vagt, blev søvnig. Han lagde sig ind på bordet i vaskehuset og sov. Nu tror jeg nok, at man var klar over, at krigen var tabt så som straf, blev han lukket inde i vaskehuset i 8 dage. Den officer der havde afløst ob.løjt. Giersberg, var tjekke og meget human.

Under alt dette var min mand gruppeleder for Skaade-Gruppen i modstandsbevægelsen. En af hans opgaver bestod i at hente og gemme våben, der var nedkastet fra engelske fly. Han bar dem forbi den tyske vagt på skolen og ned i vores kælder. Jeg har endnu den ene kuffert, som blev brugt hertil. Godset bestod af små sække, der indeholdt deler som senere skulle sammensættes. Og bagefter skulle de skjules ned i Skaade bakker. Der var aldrig nogle af vagterne, der fik mistanke til os men jeg har tit siddet alene med børnene og med kælderen fuld af engelske våben.

Hitlers sidste fødselsdag (20, april - 1945) blev fejret med, at hagekorsflaget blev hejst på skolens flagstang, båret af en procession på fire soldater, der hver havde fat i en snip af flaget. Det samme gentog sig, da Hitler var død, men da skete det fire dage i træk. (Soldaterne var ikke særlig bedrøvede).

I slutningen af besættelsen kom der en masse flygtninge, gamle, syge og børn, som kom til at bo i gymnastiksalen.

Så kom afslutningen på besættelsen, og der var både hos tyskerne og danskerne stor overraskelse, da min mand viste sig med armbind og våben som gruppeleder for modstandsbevægelsen.

Morgenen efter befrielsesdagen, da kongesangen og alle de nationale sange lød fra radioen, lukkede jeg vinduerne op ud til gården, så soldaterne kunne høre dem.

Nu varede det ikke længe, før de tyske soldater pakkede sammen og tog hjem. Det var et meget sørgeligt syn, da de drog ned ad vejen mod Århus. Nogle havde prøvet at lave små vogne af forskelligt materiale, bl. a. forsøgte de at tage hjulene fra vores barnevogn.

I den sidste tid var der en øverstbefalende, en meget indesluttet mand, marinesoldat, som vist nok kom fra Østfronten.

Det kom til et par skudepisoder mellem tyskerne på skolen den sidste dag.

Undervisning under beslaglæggelsen:

I det halve år, hvor skolens lokaler var optaget af tyske tropper, og lærere og elever derfor var hjemløse, blev der gennemført undervisning forskellige steder i omegnen. Klubhuset til golfbanen, der lå på de nu bebyggede arealer nord for skolen, blev bl. a. anvendt. Huset er nu for længst nedrevet.

Det gælder også en andet undervisningssted, nemlig arbejderboligen på det sydlige hjørne af Emiliedalsvej og Oddervej tilhørende Emiliedal Teglværk. Her underviste man på 1. sal, der på det tidspunkt var ledig. Endelig blev der undervist i lokaliteter på det nu nedlagte Skaade Børnehjem.

Endnu en interessant og heldigvis kortvarig, men ikke særlig behagelig epoke i skolens historie.